

NOSKO M., PRONIKOV O., TERYTYEVA N.

National University of "Chernihiv Collegium" named after T. Shevchenko

TEACHING TECHNOLOGIES AS PART OF TRAINING FOR FUTURE TEACHERS

The article analyzes teaching technologies as part of training for future teachers in higher educational establishments. In particular, it is noted that technology is a certain mechanism that should lead to the transformation of pedagogical reality and the entire system of higher education. Teaching technologies problems are a result of the recognition of pedagogical science separation from the practice by the university teachers. The term "teaching technology" should be used when there is a clear algorithmic sequence and guaranteed final result. Analysis of any teaching technology involves disclosing the relevant algorithm and explaining the criteria of the guaranteed result. The essence of teaching technology is to build a training system and develop a future teachers' actions algorithm. The notion "teaching technology" is considered as a way of interaction between subjects of educational activities and part of future teachers' training on the example of the course "Pedagogy", section "Theory of Education."

The study notes that personally-oriented education involves a differentiated approach to learning, taking into account the level of intellectual development of the student, as well as his training on the subject, abilities and skills. The future teacher should become the central figure of the educational process, his cognitive activity should be the centric one for educators-researchers, developers of educational programs and means of education, of administrative employees.

The consistent implementation of the personally oriented approach to the future teacher in the educational process is analyzed. It presupposes the integrity of his personality. It is emphasized that domestic universities should create conditions for the development of an individual who possesses the specified qualities. The solution to this problem will contribute not only to the content of education, but also to the innovative teaching technologies. Today there is need not only in the intramural, but also distance education. Electronic media (radio, television, and computers) are used as major source of information. Global telecommunication networks of the Internet are also important to get information.

It has been determined that teaching and cognitive activity should be core in the tandem between teacher and student. The traditional paradigm of education teacher-textbook-student should be replaced by a new one: student-textbook-teacher.

Key words: *teaching technologies, preparation of future teacher, higher educational institution, educational competencies.*

Стаття надійшла до редакції 10.02. 2018 р.

УДК:378.22:502/504:[613/614]

ВАЛЕНТИНА ОНІПКО

МАРИНА ДЯЧЕНКО-БОГУН

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ВПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Розглянуто основні поняття щодо підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до реалізації здоров'язбережувальних технологій в навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл. Встановлено, що дефініція визначень, змісту і сутності основних понять є важливим аспектом процесу здоров'язбережувальної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих навчальних закладах. Наголошується, що грамотне впровадження здоров'язбережувальних технологій залежить від професійної готовності педагогів до цілеспрямованої роботи з профілактики та оздоровлення школярів.

Ключові слова: здоров'язбережувальна підготовка, здоров'язбережувальні технології, професійна готовність педагогів

Постановка проблеми. Аналіз теоретико-методологічних досліджень в галузі здоров'язбереження та використання здоров'язбережувальних технологій закладах освіти, довів положення про узгодженість і трансформацію всіх складових сучасної педагогічної освіти з динамікою розвитку цивілізації. Це є основною характерною особливістю сучасної педагогічної науки. У відповідності до вимог сучасності, для

забезпечення постіндустріального суспільства фізично, психічно здоровими його членами, сьогодення вимагає розвитку гнучкої освітньої системи, яка була б здатна до постійного самооновлення. Створення необхідної освітньої системи піднімає актуальність розгляд теоретичних методичних питань реалізації майбутніми учителями природничих дисциплін здоров'язбережувальних технологій у подальшій професійній діяльності

Мета статті полягає в проведенні визначення змісту і сутності основних понять щодо реалізації здоров'язбережувальних технологій, які є важливим аспектом процесу підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. З'ясуємо тлумачення понять, пов'язаних із професійною підготовкою майбутніх учителів, адже у відповідності до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, «освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості» [1, С.3].

Одним з пріоритетних напрямів державної освітньої політики є «...реформування системи освіти на основі філософії «людиноцентризму» як стратегії національної освіти» [1, С.3], «формування здоров'язбережувального середовища, екологізації освіти, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу» [1, С.4].

Словник «Професійна освіта» дає наступне тлумачення поняттю «професійна підготовка» – це «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і умінь» [2]. У відповідності до завдань монографії доцільним вважаємо використання поняття «професійна підготовка», яке наводиться у «Педагогічному енциклопедичному словнику», а саме «процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками, що дозволяють виконувати роботу в певній галузі діяльності» [3, С.482].

Виходячи з розуміння педагогіки як частини освітньої системи, пріоритет культури здоров'я і технологічне забезпечення її формування при організації процесу навчання та використання у змісті навчальних програм, особливого значення набуває необхідність зв'язування змістового навантаження поняття «культура здоров'я».

На думку С. Ю. Лебедченка, поняття «культура здоров'я» потрібно розглядати як цілісний процес і результат безперервного становлення і вдосконалення в особистості всіх інтегрованих в неї рядів культур: культури руху, харчування, психологічної, емоційної, комунікативної, антистресової, сексуальної тощо [4, с. 20].

І. Ю. Глінянова та М. Г. Марініна вказують на необхідність комплексного підходу до визначення дефініції «культура здоров'я». Це системотворче поняття яке потрібно розглядати:

як ґрунтовні знання про здоров'я, глибоку зацікавленість у діяльності, спрямованій на оздоровлення власного організму, на розкриття своїх потенційних здібностей і можливостей, на розвиток навичок ведення здорового способу життя;

як наявність сформованої власної програми самовдосконалення і здорового способу життя, та практичну реалізацію такої програми як результат творчої інтерпретації й індивідуально обумовленого засвоєння на особистісному рівні визначених і прийнятих для даного індивіда концепцій і доктрин здоров'я, здорової людини і здорового способу життя, необхідних для гармонійного існування;

як складне структурне особистісне утворення, що забезпечує формування, збереження і зміцнення здоров'я завдяки ґрунтовним валеологічним знанням, творчому осмисленню принципів здорового способу життя, розкриттю своїх потенційних здібностей і можливостей [4, с. 22].

В. В. Колбанов і Т. А. Берсеньова формулюють поняття «культура здоров'я» як динамічний стереотип поведінки, що сприяє здоровому способу життя і визначає дбайливе ставлення до здоров'я навколишніх людей [5, с. 9].

Як вважає . Ф. Тихомирова, культура здоров'я – це компетентність у питаннях здоров'я і дотриманні принципів здорового способу життя [6, с. 193]. Дослідник підкреслює, що компетентність у питаннях здоров'я доцільно оцінювати за наступними показниками:

рівень знань про здоров'я, здоровий спосіб життя;

рівень знань про чинники ризику для здоров'я;

рівень знань про переваги здорового способу життя [6, с. 194].

Показниками відповідності принципам здорового способу життя та культурним нормам здоров'я фахівець називає:

мотивацію на підтримання культурної норми (зразка здорової життєдіяльності);

досвід самоорганізації збереження і зміцнення свого здоров'я.

Ґрунтовністю характеризується підхід, що пропонується В. П. Горашуком. Дослідник вказує на те, що «формування культури здоров'я школярів слід розглядати як:

складний процес набуття школярами людських властивостей і якостей, спрямованість яких визначається сучасними знаннями феномену здоров'я;

явище, сутнісні характеристики якого забезпечують суб'єкт – суб'єктну єдність особистості, що виражається в одночасному засвоєнні гуманістичних цінностей і норм та ідеалу здоров'я;

педагогічний феномен, який має свої особливості в контексті формування здоров'я особистості;

рушійну силу, що активізує процес самопізнання, самовиховання, самовдосконалення, які відбиваються на фоні особистого зростання;

невід'ємну частину цілісного навчально-виховного процесу шкільної освіти» [7, с. 11].

Важливий вплив на всіх суб'єктів педагогічного процесу забезпечується здоровим оточенням як сукупністю фізичних, психологічних, соціальних складових. Г.І.Тушина підкреслює необхідність створення в загальноосвітній установі сприятливого здоров'язбережувального середовища, яке б забезпечило збереження і розвиток здоров'я школярів [8, с. 6].

У відповідності до цього формування здоров'язбережувальної спрямованості професійної діяльності майбутнього вчителя залежить від формування знань стосовно сприятливого здоров'язбережувального освітнього середовища, вмінь та навичок щодо його розбудови та забезпечення. Аналіз науково педагогічної літератури, присвяченої розбудові здоров'язбережувального середовища навчального закладу, засвідчив, через велику кількість підходів до розуміння цього явища, в теорії педагогіки дана дефініція репрезентована досить еkleктично.

Традиційним є тлумачення поняття «середовище» як оточення, сукупність природних умов, у яких протікає діяльність людського суспільства, організмів; навколишні соціально-побутові умови, обстановку, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов.

Поняття «середовище» у психолого-педагогічному і соціально-педагогічному аспектах набуває особливого значення. Як вважає Л.І.Новікова, що середовище впливає на школярів не тільки як педагогічний чинник (через учителів, уроки, підручники, домашні завдання, класний час), але і як чинник соціальний (через включеність у навколишнє середовище, через взаємовідносини між дітьми, педагогами, батьками, шефами; через психологічний клімат у колективі, що дозволяє об'єднати дітей і дорослих у межах конкретного закладу) [9, с. 12].

На думку Г.І.Тушиної, поняття «здоров'язбережувальне середовище» доцільно трактувати як сукупність соціально-педагогічних умов, фізіологічних компонентів, що сприяють реалізації адаптивних можливостей школярів і чинників, що впливають на збереження і розвиток здоров'я [8, с. 53].

М.І.Степанова підкреслює, що здоров'язбережувальне середовище у навчальних закладах містить не тільки і не стільки оздоровчі медичні заходи, скільки гігієнічно раціональні, відповідні до віку дітей навчальні навантаження, заняття в умовах, що задовольняють вимоги санітарних норм [10, с. 88].

Таким чином, інтегруючи сучасні підходи до визначення дефініції «здоров'язбережувальне середовище», вважаємо за доцільне розглядати цей термін як наявне та віртуальне оточення учня, в якому створюються педагогічні, соціальні, культурні, психологічні, гігієнічні умови, що відповідають його віковим і психофізіологічним особливостям і сприяють його фізичному й особистісному розвитку.

Доцільність використання комплексного підходу в розв'язанні проблем збереження здоров'я школярів, аналізується О.А.Менчинською. Це дає можливість перетворити освітнє середовище в здоров'язбережувальний життєвий простір [11, с. 14]. На її думку, поняття «здоров'язбережувальний життєвий простір» – це єдиний ціннісний та інструментальний простір життя дитини в школі, вдома, в соціумі, наповнений навчальною, трудовою діяльністю та різнобічним спілкуванням із однолітками, вчителями, батьками, дорослими [11, с. 14]. Його створення відбувається шляхом проектування на всі дисципліни шкільного курсу концепції цінності світу, людини у світі та цінності здорової людини в цьому світі.

В контексті дослідження нашої статті доцільним буде використання тлумачення поняття «здоров'язбережувальний життєвий простір», запропоноване Н. К. Смирновим, а саме як простір навчальної і виховної діяльності, при якому виключаються або робляться мінімальними шкідливі дії школи і всього освітнього процесу на здоров'я учнів [12, с. 24].

З огляду на педагогічне трактування поняття «здоров'язбереження», вимагає уточнення дефініція «здоров'язбережувальна педагогіка».

У визначенні цього поняття, тлумаченні його сутності існує багато відмінностей. Деякі автори, зокрема Н. П. Абаскалова, В. І. Андреев, Г. М. Брадiк, Ю. П. Кобяков, Н. С. Панчук, С. Г. Серіков, здійснюють заміну цього поняття терміном «педагогіка здоров'я», асоціюючи його із медичними технологіями, засобами фізичної культури, фізичної реабілітації, поширюють це поняття на категорію «здоров'язбережувальні технології».

З огляду на це, Л. Ф. Тихомирова пропонує розглядати термін «здоров'язбережувальна педагогіка» як галузь знань, яка характеризує процес реалізації освітніми установами функції збереження і зміцнення здоров'я учнів [6, с. 80].

Універсальністю характеризується тлумачення поняття «здоров'язбережувальна педагогіка» у визначенні запропонованому М. К. Смирновим. Він розглядає цей термін:

як педагогічну систему, що базується на розумному пріоритеті цінності здоров'я, який необхідно виховати в учнів і реалізувати під час проведення навчально-виховного процесу;

освітню систему, яка декларує пріоритет культури здоров'я і технологічно забезпечує його реалізацію при організації навчання, в навчально-виховній роботі й змісті навчальних програм для педагогів, учнів та їхніх батьків;

галузь медико-психолого-педагогічних знань про побудову освітнього процесу і зміст навчально-виховних програм з урахуванням інтересів здоров'я учнів і педагогів [12, с. 258].

Професійна діяльність вчителя реалізується завдяки використанню відповідних технологій навчання. Вказана педагогічна задача ефективно може бути вирішена лише за допомогою адекватної педагогічної технології, що реалізується кваліфікованим педагогом-професіоналом.

Висновки. Сьогодення вимагає кардинальної зміни підходів до підготовки майбутніх вчителів природничих дисциплін до реалізації здоров'язбережувальних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах, вільного володіння понятійною базою щодо вказаних завдань. Це забезпечить необхідний рівень навчання у вищих навчальних педагогічних закладах, консолідацію ресурсів змісту природничої освіти, розвиток її здоров'язбережувальної спрямованості та вдосконалення технологічної складової підготовки студентів до практичної здоров'язбережувальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки // http://guonkh.gov.ua/reforma_osviti/1517.html
2. Професійна освіта : словник : [навч. посіб.] / [сост. С.У.Гончаренко та ін.; за ред.Н.Г.Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
3. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б. М. Бим-Бад; Редкол. : [М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова и др.] – М. : Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
4. Лебедченко С. Ю. Формирование культуры здоровья будущего учителя в процессе профессиональной подготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Лебедченко Светлана Юрьевна. – М. : РГБ, 2000. – 281 с.
5. Колбанов В. В. К вопросу о валеологическом образовании педагога / В. В. Колбанов, Т. А. Берсенева // Здоровье и образование: проблемы педагогической валеологии. – СПб., 1995. – С. 9–15.
6. Тихомирова Л. Ф. Экспертный подход в здоровьесберегающей деятельности педагога / Л. Ф. Тихомирова // Школьные технологии. – 2003. – № 3. – С. 191–194.
7. Горашук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : 13.00.01 „Загальна педагогіка та історія педагогіки” / В. П. Горашук. – Харків, 2004. – 58 с.
8. Тушина Г. И. Педагогические условия формирования здоровьесберегающей среды общеобразовательной школы : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Тушина Галина Ивановна. – Кемерово, 2005. – 266 с.
9. Новикова Л. И. Школа и среда / Л. И. Новикова. – М. : Знание, 1985. – 75 с.
10. Степанова М. И. С позиций сбережения детского здоровья: новые шкалы трудности учебных предметов / М. Степанова, И. Александрова, А. Седова // Директор школы. – 2004. – № 4. – С. 87–91.
11. Менчинская Е. А. Конструирование здоровьесберегающего процесса обучения в современной начальной школе : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Е. А. Менчинская – Омск, 2008. – 29 с.
12. Смирнов Н. К. Образовательные технологии сбережения здоровья и психология здоровья в школе / Н. К. Смирнов. – [2-е изд.]. – М. : Аркти, 2006. – 320 с.

References

- National Strategy for the Development of Education in Ukraine in 2012-2021. Retrieved from http://guonkh.gov.ua/reforma_osviti/1517.html
- Honcharenko, S.U. (2000). Vocational College Dictionary. K: High School (in Ukr.)
- Bim-Bad, B.M. (2002). Teaching encyclopaedic dictionary. Moscow: Great Russian Encyclopedia (in Russ.)
- Lebedchenko, S.Y. (2000). Formation of culture of health of the future teacher in the course of training: Dis. ... Cand. ped. Sciences: 13.00.08. M: RGB (in Russ.)
- Kolbanov, V.V. (1995). To a question on valeological education teacher. Zdorov'e i obrazovanie: problemy pedagogicheskoy valeologii (Health and education: problems of teaching valeology). SPb. (in Russ.)
- Tikhomirov, L.F. (2003). Expert approach in health-work of the teacher. Shkol'nye tehnologii (Technology School), 3 (in Russ.)
- Gorashchuk, V.P. (2004). Theoretical and methodological principles of a culture of health of students: Thesis. Thesis. for obtaining sciences. the degree of Doctor. ped. Sciences: 13.00.01. Kharkiv (in Ukr.)
- Tushin, G.I. (2005) Pedagogical conditions of formation of health-medium secondary school: Dis. ... Cand. ped. Sciences: 13.00.01. Kemerovo (in Russ.).

- Novikova, L.I. (1985). School and the environment. M.: Knowledge (in Russ.)
Stepanova, M.I. (2004). From the standpoint of saving children's health: the new scales difficult subjects. Direktor shkoli (Headmaster), 4, 87-91 (in Russ.)
Menchinskaya, E.A. Construction of health-learning process in the modern primary school: Author. Dis. on scientific. PhD degree. ped. Sciences: 13.00.01. Omsk (in Russ.)
Smirnov, N.K. (2006). Health-saving educational technology and health psychology at the school. M.: Arctic (in Russ.)

ОНИПКО В., ДІАЧЕНКО-БОХУН М.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

IMPLEMENTATION OF HEALTH-SAFETY TECHNOLOGIES IN EDUCATION UNITS

The basic concept for the preparation of future teachers of natural sciences to implement technology maintaining health in the educational process in secondary schools. The analysis of certain terms describing the specified educational process. Found that define the content and nature of the basic concepts is an important aspect of the process of preparing future teachers of natural sciences at higher education institutions to preserve the health of students. It is reported that one of the main objectives of the educational process is the active use of various technologies improving character. It is noted that competent implementation of technologies depends on maintaining health professional readiness of teachers for targeted prevention and rehabilitation of schoolchildren. It provides the necessary level of training of teachers in higher education institutions, consolidation of resources natural content of education, its development focus on maintaining health and improving the technological component of preparing students for practice.

Key words: *health-saving training, health-saving technologies, professional readiness of teachers*

Стаття надійшла до редакції 14.03.2018 р.

УДК 37.015.311.091.4 Ващенко

ЛЕСЯ ПЕТРЕНКО

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

**ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ У ЛІТЕРАТУРНІЙ ТВОРЧОСТІ
Г. ВАЩЕНКА**

Виокремлено педагогічні ідеї Г.Ващенко у літературних творах педагогічного та еміграційних періодів. Проаналізовано педагогічні ідеї, що стосуються формування творчої особистості. Підкреслено важливість виховання бадьорого, життєрадісного настрою в людини. Висвітлено значення рідної мови у вихованні підростаючого покоління. З'ясовано місце і роль вчителя у системі виховання дітей. Акцентовано увагу на значенні використання спогадів як джерела біографічного дослідження.

Ключові слова: Г.Ващенко, літературна спадщина, духовно-моральне виховання, релігійне виховання, рідна мова.

Вступ. Постать Григорія Ващенко поєднує в собі феномен великого українського педагога як «спадкоємця і продовжувача великого і багатого педагогічного досвіду українського народу і, зрештою, педагогічного досвіду європейського» [9, с. 5] і непересічної літературної особистості.

Як влучно зазначав дослідник Ф. Погребенник, «між цими двома гранями творчої діяльності автора, незважаючи на їхню відмінність, є певні точки дотику і перетину» [11, с. 52]. Уявлення про постать Г. Ващенко як педагога буде не повним, якщо не розкрити пробу його сил у літературі, не дослідити процес зародження, розвитку педагогічних ідей у літературно-художніх творах раннього та більш пізніх періодів його творчості. Аналіз літературно-художніх творів Г. Ващенко дає можливість дослідити процес розвитку педагогічних поглядів Г. Ващенко на орієнтацію природовідповідного життя людини, становлення її духовно-моральних цінностей, визнання права на свободу волі людини, права на щастя та визнання впливу соціального середовища на формування особистості.